

радорлиги, токсикологик ва экологик хусусиятлари ўрганилмаган, инсон ва атроф-муҳитга зарарли таъсирлари бўлган кимёвий воситаларни қўллаш таъқиқланмоқда.

Қонун лойиҳасини иккинчи ўқишга тайёрлаш жараёнида Қонунчилик палатаси депутатлари ҳамда сиёсий партиялар томонидан, шунингдек жойлардан интернет тармоғи орқали қўллаб-қувватлаш ва тавсиялар билдирилди. Айниқса, ЎзЛиДеП ҳамда Миллий тикланиш ДП сиёсий кенгашлари ва фракциялари томонидан республиканинг барча вилоятларида ушбу қонун лойиҳасини такомиллаштириш бўйича мутахассислар ва амалиётчилар иштирокида алоҳида давра суҳбатлари ва семинарлар ташкил этилиб, юзга яқин таклифларни умумлаштирилган ҳолда бизга етказиб бердилар.

Қонун лойиҳасини такомиллаштириш давомида айнан бил-

дирилган таклиф ва тавсияларни тегишли нормаларга сингдириб юбордик. Масалан, ишлаб чиқарилган ёки олиб келинган кимёвий воситаларни рўйхатга олиш синовлари натижаларига доир хулосани тайёрлаш муддати олти ой эмас, балки уч ойгача камайтириш таклифи ишчи гуруҳ томонидан ижобий қабул қилинди. Бу эса, мазкур соҳада фаолият юритувчи субъектлар, айниқса тадбиркорларга янада қулайлик яратиши шубҳасиздир.

Ушбу қонун лойиҳасининг мукаммаллашуви катта амалий аҳамияти эга. Аввало ўсимликларни ҳимоя қилиш соҳасидаги субъектларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларининг аниқ белгиланиши иш самарадорлигини янада оширади. Шунингдек шу тариқа қонунни қўллаш амалиётида юзага келаётган муаммолару қонун ҳужжатларидаги мавжуд

бўшлиқларни бартараф этишга эришилади.

Янги таҳрирдаги қонуннинг биргина тадбиркорларик соҳасидаги аҳамиятли томонига эътибор берсак. Масалан, рўйхатга киритилган кимёвий воситаларни барча юридик ва жисмоний шахслар томонидан белгиланган тартиб асосида республикага олиб кириш, сотиш ва сервис хизматлари кўрсатишига эркинлик берилмоқда. Шунингдек, бундан буён маҳаллий корхоналар техник шартлар асосида кимёвий воситаларни эркин ҳолда ишлаб чиқариши, экспорт қилиши мумкин. Хуллас келгусида мазкур Қонун лойиҳасининг парламент томонидан қабул қилиниши тизимни янада самарали ишлашига ҳуқуқий асос яратиб беради.

**И. Зокиров, Ўзбекистон
Республикаси Олий Мажлиси
Қонунчилик Палатаси
депутати**

Сарҳисоб

ИЗЛАНИШЛАР САМАРАСИ БЕҚИЁС

Президентимиз томонидан илм-фанга, унинг тараққиётига катта эътибор берилмоқда ва бу ҳол фундаментал тадқиқотларни янада самарали олиб боришга, илм-фан ютуқларини ишлаб чиқаришга тезкорлик билан жорий этиш, қишлоқ хўжалигини модернизация қилиш, соҳада инновацион тамойилларни кенг қўллаш имкониятини яратмоқда. Тарихан қисқа давр оралиғида аграр соҳа илм-фанлари дунё олимлари назарига тушадиган даражадаги кашфиётлар кўзга ташланмоқда. Бунда албатта академик Ботиржон Абдушукурович Сулаймонов раҳбарлигидаги ТошДАУ ҳузуридаги илмий даражалар берувчи илмий кенгаш аъзоларининг муносиб ҳиссаси бор. Қуйида академик устозимизнинг “Қишлоқ хўжалиги фанлари соҳасида олий малакали илмий ва илмий-педагог кадрлар аттестацияси натижалари тўғрисида” деб ном олган маълумотномасига эътиборингизни қаратмоқчимиз.

- Маълумки, ТошДАУ ҳузуридаги Илмий кенгашимиз «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси тўғрисидаги Низом» ва «Илмий даражалар берувчи илмий кенгаш тўғрисидаги Низом»га мувофиқ Ўзбекистон Республи-

каси ОАК Раёсатининг қарорига асосан 2014 йилдан фаолият кўрсатиб келмоқда. Унда селекция ва уруғчилик, сабзавотчилик, мевачилик ва узумчилик, ўсимликларни ҳимоя қилиш ихтисосликларида қишлоқ хўжалик фанлари бўйича фан доктори (DSc) ва фалсафа док-

тори (PhD) илмий даражаларига талабгорларнинг диссертациялари ҳимояси ўтказилади, – дейди Ботир Сулаймонов. Шунингдек мазкур илмий кенгаш қошида ўрмон экинлари, селекция, уруғчилик ва шаҳарларни кўкаламзорлаштириш, ўрмон агромелиорацияси ва ҳимоя ўрмонларини барпо этиш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини сақлаш ва қайта ишлаш (қишлоқ хўжалиги ва кимё фанлари) ихтисосликларида қишлоқ хўжалиги фанлари бўйича илмий даражаларга талабгорларнинг диссертацияларини ҳимояларини ўтказиш ҳуқуқини берадиган бир марталик илмий кенгаш фаолият кўрсатади. 2018 йилдан бошлаб 3 та йўналишда хусусан, қишлоқ хўжалик ҳайвонларини урчитиш, кўпайтириш, селекцияси ва генетикаси, қорақўлчилик, хусусий зоотехния, чорвачилик

маҳсулотларини ишлаб чиқариш технологияси, ипакчилик ихтисосликларида илмий даражаларга талабгорларнинг диссертацияларини ҳимояларини ўтказиш ҳуқуқини берадиган илмий кенгаш ўз фаолиятини бошлади.

Илмий даражалар берувчи илмий кенгашлар таркиби муайян фан тармоғида тан олинган ютуқларга эришган турли илмий-тадқиқот ва олий таълим муассасаларида фаолият олиб бораётган етуқ олимлардан тузилган.

ТошДАУ қошидаги Илмий даражалар берувчи илмий кенгашларда 2014-2018 йй. давомида жами 98 нафар талабгор диссертацияларини ҳимоя қилган. Шуларнинг 36 нафари фан доктори (DSc), 62 нафари фалсафа доктори (PhD). Ииллар кесимида қаралганда 2014-2016 йиллар давомида 12 нафар, 2017 йил 23 нафар, 2018 йилда 62 нафар талабгор ўз диссертацияларини ҳимоя қилган.

Президентимизнинг (икки поғонали: фалсафа доктори (PhD) ва фан доктори (Doctor of Science) илмий даражаларини беришни назарда тутувчи тизимини жорий қилиш бўйича) «Олий ўқув юртидан кейинги таълим тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида»ги 2017 йил 16 февралдаги ПФ-4958 – Фармони қабул қилингандан кейин талабгорлар сони кескин кўтарилди.

Ихтисосликлар кесимида диссертация ҳимоялари кўриб чиқилганда; селекция ва уруғчилик бўйича жами 46 нафар талабгор диссертацияларини ҳимоя қилган. Шулардан 22 нафари фан доктори, 24 нафари фалсафа доктори-дир. Ўсимликларни ҳимоя қилиш бўйича, жами 28 нафар талабгор диссертацияларини ҳимоя қилган, шулардан 8 нафари фан доктори, 20 нафари фалсафа доктори-дир.

«Илмий даражалар бериш тартиби тўғрисидаги Низом»нинг 5-бандига асосан селекция ютуғи муаллифига истисно тариқасида диссертация ҳимоясисиз илмий даражалар берилган илмий ишлар ҳам кўриб чиқилган.

Камида учта ихтиро ёки селекция ютуғи муаллифига фан доктори (DSc) илмий даражаси ҳамда учтагача ихтиро ёки селекция ютуғи муаллифига фалсафа доктори (PhD) илмий даражаси диссертация ҳимоясисиз истисно тариқасида берилиши мумкинлиги мазкур Низомда белгиланган.

2017-2018 йиллар даво-

мида селекция ютуғи муаллифларидан селекция ва уруғчилик ихтисослиги бўйича жами 21 нафар талабгорлар диссертация ҳимоясисиз илмий даражалар олган, шулардан 7 нафари фан доктори, 14 нафари фалсафа доктори-дир.

Илмий кенгашда кўриб чиқилган барча ишларнинг илмий натижаларидан иқтисодиёт тармоқларида самарали фойдаланилмоқда. Шулардан селекция ва уруғчилик ихтисослиги бўйича қишлоқ хўжалиги амалиёти учун 55 та ўза навлари яратилиб, биргина 2018 йилда 440 минг гектар майдонга экиш жорий этилган. Жумладан, «СУЛТОН», «БЕШ ҚАХРАМОН», «АНДИЖОН-35», «ХОРАЗМ-150», «С-8286», «С-8290» каби навлар экин майдонларининг асосий улушини эгаллаган.

Бўғдойнинг 26 та («ХАЗРАТИ БАШИР», «ЯКСАРТ», «ЭЛОМОН» ва б.) 200 минг гектар жойда етиштиришмоқда. Помидорнинг «СУРХОН-142», «ЗАКОВАТ», бақлажоннинг «Сурхон гўзали», картошканинг «Фаровон», «ФЕРУЗА», «УЛУҒБЕК», «ГЎЗАЛ» каби навлари давлат реестрига киритилиб, 1200 гектардан ортиқ майдонга экилган.

Сабзавотчилик ихтисослиги бўйича салатбоп шолғомнинг «Гулшод» ва барг шолғомнинг «Дармон» навлари, помидорнинг «Mountain Fresh F1» дурагайи Давлат реестрига киритилди. Помидор дурагайининг ишлаб чиқаришга жорий этилиши натижасида ҳар гектардан 14-19% қўшимча ҳосил етиштирилган. Олимларимиз томонидан «Сабзавот, полиз ва картошка экинларини етиштириш агротехнологияси», «Такрорий муддатда сабзавот, полиз, картошка экинларидан мўл ва сифатли ҳосил етиштириш агротехнологияси» ишлаб чиқилиб, уларни қўллаш орқали қўшимча ҳосилдорлик 2, 2-4,0 т/

га ни ташкил этди. Мевачилик ва узумчилик ихтисослиги бўйича гилоснинг кучсиз ўсувчи «САВ 6Р», «Махма Delbard-14», «Colt», «Кримский-5» ва «ВСЛ-2» пайвандтагларининг она кўчатзори барпо этилиб, яшил қаламча усулида кўпайтириш технологиясини ишлаб чиқаришга жорий этилиши натижасида пайвандтаг етиштириш ҳажмини анъанавий усулларга нисбатан 3-5 мартагача оширишга эришилган.

«Ток кўчатларини вертикал ва горизонтал парваришlash йўли билан тезкор кўпайтириш» ва «Ток кўчатларини яшил қаламчасидан етиштириш» технологиялари ишлаб чиқилиши натижасида ток кўчатини етиштириш самарадорлигини оширишга эришилган.

Ўсимликларни ҳимоя қилиш ихтисослиги бўйича биологик

кураш усулини такомиллаштириш мақсадида трихограмманинг янги тури интродукция қилинган. Энтомофагларни кўпайтиришнинг *in vitro* усули яратилган ва 60 минг гектардан ортиқ майдонга жорий этилган. Қишлоқ хўжалиги экинлари зараркунандалари ва касалликларига қарши такомиллаштирилган кураш усуллари ва воситалари яратилди ва Республикамизнинг 500 минг гектардан ортиқ майдонларига кенг жорий этилган. Бунинг натижасида ҳосилдорлик 25-30% га сақлаб қолинди.

Қишлоқ хўжалик ҳайвонларини урчитиш, кўпайтириш, селекцияси ва генетикаси (қишлоқ хўжалиги фанлари), хусусий зоотехния, чорвачилик

маҳсулотларини ишлаб чиқариш технологияси, ипакчилик ихтисосликлари бўйича ҳам бир қатор илмий ютуқлар илмий кенгаши-мизда кўриб чиқилди ва амалиётда ўз аксини топмоқда.

Умуман олганда эса илмий натижаларни кенг тарғиб этиб бориш, улардан янада самарали фойдаланишни таъминлаш мақсадида илмий кенга-

шимиз фаолияти бўйича маълумотларни интернетдаги www.tdau.uz веб-саҳифасида тўлиқ ёритиб бормоқдамиз. Шунингдек барча диссертациялар авторефератлари уч тилда (ўзбек, рус, инглиз (резюме)) Илмий кенгашнинг веб-саҳифасида (www.tdau.uz) ва «Ziyonet» Ахборот таълим порталида (www.ziyonet.uz) жойлаштирилган. Ўйлаймизки, яратиб берилаётган бу имкониятлардан иқтидорли ёшларимиз янада унумли фойдаланиб юртимиз илм-фани ютуқларини дунёга янада маълум ва машҳур бўлишига ўз ҳиссаларини қўшадилар. Бунга шубҳамиз йўқ.

Абдунаби Алиқулов
ёзиб олди.

“БИОСИФАТ” – ИННОВАЦИОН ЁНДОШУВ ДЕМАК

Бугун республикамизнинг турли чеккаларида меҳнат қилаётган деҳқону соҳибкорлар, боғбону миришкорлар билан суҳбатлашинг, ўсимликларни турли касаллик ва ҳашаротлардан самарали ҳимоя қилишнинг нечоғлик муҳим эканлигидан сўз очади. Чунки катта пайкаллару боғлар қатори кичик бир томорқада бўлсин юқори ҳосил етиштириш, уни сақлашу бозорга истеъмолчи кўнглиги мос келадиган талаб билан чиқара олиш, экспорт қилиш осон иш эмас. Қолаверса ўтган қиш кутилмаганда юмшоқ келди, қиш чилласида ҳам совуқ кузатил-

мади. Ҳатто одамлар печкага ўтин қаламасдан қишдан чиқдилар. Албатта чилла об-ҳавосининг бундай илиқ бўлиши минг турли ҳашаротлар личинкаларининг тупроқ юзасида катта миқдорда сақланиб қолишига имкон яратди. Бу тажрибали деҳқонларни қаттиқ ташвишга солмоқда. Уларнинг эътироф этишича, эндиликда далани, унда ривожланаётган ўсимликларни доимий равишда кузатиб бормоқ зарур. Кўклам ва ёз ойларида ўсимлик оламини ҳашаротлардан ҳимоя қилиш самарадорлигини ошириш, бу борада инновацион тамойилларни қўллаш, биологик кураш чораларини кучайтириш, кимёвий ишлов беришга тайёргарлик кўриш, бу вазибалар қишлоқ хўжалиги тизимидаги ҳар бир кишининг зиммасига катта масъулият юклаши тайин. Айниқса бу йил биологический лабораториялар фаолияти, улардаги иш сифати, зараркунанда-ларга қарши кураш борасидаги салоҳияти яна бир карра синовдан ўтади. Соҳа билимдонларининг эътироф этишича, таниқли олимлар томонидан 14 йил илгари Тошкент вилоятида биомасулотларни сифат кўрсаткичларини аниқлаш лабораторияси шаклида ўз фаолиятини бошлаган ва кейинроқ ўсимликларни ҳимоя қилиш илмий-тадқиқот институти таркибидан чиқарилиб республика “Биосифат” марказий лабораторияси мақомини олган,